

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента Єщенко Т.А.

про дисертацію Петрини Христини Володимирівни

**«ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ АЛЮЗІЙ В
УКРАЇНСЬКИХ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ»**

(Івано-Франківськ, 2019 – 219 с.; основний зміст – 176 с.; автореф. - 20 с.),

поданої до спеціалізованої вченої ради К 20.051.02 ДВНЗ «Прикарпатський

національний університет імені Василя Стефаника для захисту

на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова

З розвитком лінгвістики тексту як окремої галузі мовознавчої науки у колі уваги дослідників опинилася вкрай значуща проблема опису алюзій як складника інтертекстовості й прецедентності словесного цілого. Зміст дисертації, автореферату і публікацій Христини Володимирівни Петрини свідчить про те, що її авторка обрала для вивчення *актуальну* тему. Опонована дисертація присвячена вивченню алюзій в українських постмодерністських художніх текстах, тому метою дослідження є «системний і комплексний аналіз особливостей функціонування алюзій в українських постмодерністських художніх текстах, встановлення семантичних, прагматичних та когнітивних параметрів алюзій, опис алюзійних смислів у текстах цього спрямування» (с. 2 автореф.; с. 20 дис.). Кваліфікована тема вичерпно деталізована у дев'яти завданнях, що спільно з метою визначають структуру дисертації. Реалізація заявлених дев'яти завдань відбита в узагальнених дев'яти висновках, що у своїй змістовій частині корелюють між собою. Не викликає сумніву *наукова новизна* дисертації, яка в повному обсязі простежується за текстом всієї дисертації. Христина Володимирівна вперше в українському мовознавстві досліджує концептну та текстотвірну функції алюзій (сс. 81-88 дис.). Дисертанткою з'ясовано, що алюзія у постмодерністському художньому тексті є засобом апеляції до лінгвокультурного концепту, є його перцептивно-образним складником (сс. 11-119, 144-151 дис.).

Важливе функційне значення у кваліфікаційній науковій праці належить додаткам (сс. 209-219 дис.), у яких дисертанткою згруповано референції алюзій (алюзії, скеровані у площину міфології, біблійних текстів, молитов, словесних цілих українських письменників, українського фольклору, текстів світової літератури, прецедентних історій і подій, творів мистецтва тощо) (Додаток Б), подано перелік алюзійних новотворів у постмодерністських художніх текстах (Додаток В).

Теоретико-методологічні засади дослідження алюзій схарактеризовано у розділі 1 (сс. 24-73 дис.), де ґрунтовно розглянуто тенденції розвитку українського постмодерністського художнього дискурсу, описано алюзії як об'єкт лінгвістичних досліджень, визначено принципи та критерії класифікації алюзій (семантична класифікація алюзій, класифікація алюзій за способом вербалізації, за маркувальною ознакою і под.), методи дослідження алюзій. Функційно-семантичні параметри алюзій визначено у розділі 2 (сс. 73 – 120 дис.). Дисертантка поакцентує увагу на номінативно-характеризувальній, концептній, комунікативній, експресивній, іронічній і текстотвірній функціях алюзій.

На загальному фактологічному матеріалі Х. В. Петрина розглядає процес об'єктивації алюзій в українських постмодерністських художніх текстах у розділі 3 (сс. 120-183 дис.), де подає семантичну характеристику нетрансформованих / частково трансформованих алюзій у текстах письменників-постмодерністів (сс. 120-131 дис.); ґрунтовно розкриває семантичні особливості алюзійних власних назв / імен у художніх текстах окресленого вище напрямку (сс. 131-144 дис.); вичерпно визначає національно-культурний компонент у семантиці алюзій в постмодерністських художніх текстах (сс. 144-152); з розлогим викладом різних оцінок авторитетних лінгвістів, літературознавців і под. розглядає мовно-ігровий принцип організації алюзій в українських словесних цілих на словотвірному, лексико-семантичному, синтаксичному рівнях, а також в системі контекстної взаємодії (сс. 152-174 дис.).

Дисертація виконана кваліфіковано, її структурні компоненти послідовно й повно розкривають основні складники досліджуваної теми. Х. В. Петрина поставила за мету здійснити системний і комплексний аналіз особливостей функціонування алюзій в українських постмодерністських художніх текстах, встановити семантичні, прагматичні та когнітивні параметри алюзій, описати алюзійні смисли у текстах цього спрямування. І, як свідчить зміст дисертаційної праці й автореферату, Христина Володимирівна успішно її досягла. Авторка цілком володіє методологічним апаратом аналізу алюзій. Наявні публікації (15) повністю висвітлюють основний зміст дисертації. Достатньою є також апробація студіювання на низці міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях. Христина Володимирівна опублікувала 5 статей у фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України та 3 – в закордонних журналах (Польща, Білорусь) та ін. 3-поміж публікацій - 5 статей опубліковано в збірниках, що індексуються у міжнародних наукометричних базах (*Google Scholar*, *Polish Scholarly Bibliography (PBN)*, *ResearchBib – Academic resource index*, *Index Copernicus*). До апробації належать і 5 статей у збірниках наукових праць.

Схвальної оцінки заслуговує опис національно-культурного компонента у семантиці алюзій в постмодерністських художніх текстах.

Акцентуючи належний рівень виконання дисертації, послідовність функціонально-семантичного аналізу алюзій в українських постмодерністських художніх текстах, потрібно звернути увагу на окремі дискусійні питання, що потребують публічного коментування.

1. Не зовсім мотивованим є структура розділу 1 (сс. 23-72), оскільки підрозділ 1.3. «Принципи та критерії класифікації алюзій» за змістом мав би охоплювати й підрозділи 1.4. «Семантична класифікація алюзій»; 1.5. «Класифікація алюзій за способом вербалізації»; 1.6. «Класифікація алюзій за маркувальною ознакою» у вигляді підпунктів (1.3.1; 1.3.2; 1.3.3), адже назва підрозділу 1.3. є ширшою, аніж найменування зазначених вище підрозділів.

2. Потребує пояснення і різнобіжність уживаних дисертанткою найменувань алюзій у тексті, пор.: «категорія» (с.16 дис.), «покликання на

текст-джерело» (с. 36 дис.). Небажаний збіг термінів: автор-реципієнт (с. 32 дис.) і текст-реципієнт (с. 181 дис.). Оскільки авторка кваліфікаційної наукової праці веде мову про текст як складник комунікативного процесу, варто наразі й уживати відповідні терміни («автор / читач», «адресант / адресат»).

3. Обрані автори та їхні художні твори як фактологічний матеріал для студіювання алюзій у постмодерністських художніх текстах не викликають сумнівів, хоча український постмодернізм є неоднорідним (*гротескний, карнавальний, апокаліптичний, попкультурний, феміністичний, популярний*) і варто було б пояснити функційні розбіжності алюзій у словесних цілих представників різних стильових постмодерністських підгруп (С. Жадан, Ю. Винничук, О. Забужко, Ю. Іздрик і под.).

4. Підрозділ 1.8 «*Методи дослідження алюзій*» (сс. 66-73) є покроковим описом методів, використаних дисертанткою, що за змістом перегукується з рубрикою «Методи дослідження» розділу «ВСТУП» (с.20), тому необхідне обґрунтування такого саме вибору структурних складників. До того ж, висновки не відповідають назві підрозділу, в них йдеться про відмінність постмодернізму і модернізму (пор.: с. 70 дис.).

5. Певним відхиленням від унормування структури кваліфікаційної праці є подання типів алюзій М. Ю. Караулова (с. 77 дис.) у підрозділі 2.1. «*Номінативно-характеризувальна функція алюзій*», тоді як у роботі передбачений підрозділ 1.3 «*Принципи та критерії класифікації алюзій*».

6. Ґрунтовним у дисертації є розгляд функцій алюзій у зв'язку з текстовими категоріями (*цілісність, членованість, когезія, динамічність*) (сс. 113, 161 дис.), але до цього сукупного переліку варто додати і текстові категорії *діалогійність* і *інтертекстуальність*, адже саме для цих текстових категорій алюзія є одним із засобів мовного вираження. Хоча і заслуговує на схвалення окреслення у самій праці зв'язку алюзій і текстової категорії «діалогійність» (с.17 дис.).

Допущено окремі технічні (сс. 57, 60, 86, 88, 94, 98, 117, 129 та ін. дис.); орфографічні (сс. 67, 71 та ін. дис.); пунктуаційні (сс. 64, 94, 24та ін. дис.): а) відсутність розділового знака (сс. 64, 94 та ін. дис.) або ж його б) надлишковість

Послідовне прочитання дисертаційної роботи Петрини Христини Володимирівни «Функціонально-семантичний аналіз алюзій в українських постмодерністських художніх текстах», її автореферату, публікацій дає змогу констатувати: дослідження відповідає всім вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та 1159 від 30.12.2015 р.), а її авторка – Петрина Христина Володимирівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова.

Кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри українознавства
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького

Т.А. Єщенко

Львівський національний
університет імені Стефаника
030215/1000
28 11 2019